

CHWYTHU'R CHWIBAN YR HAWL I GODI PRYDERON ER BUDD Y CYHOEDD

Cyflwynwyd i'w Gymeradwyo:	Pwyllgor Archwilio a Risg Bwrdd Llywodraethol
Aseswyd am Effaith ar Gydraddoldeb:	28/11/18
Cymeradwywyd gan:	Pwyllgor Archwilio a Risg Bwrdd Llywodraethol
Dyddiad cymeradwyo:	19/12/18
Dyddiad Adolygu:	Tachwedd/Rhagfyr 2017
Awdur:	Swyddog Llywodraethu a Chlerc y Gorfforaeth

CYNNWYS

Paragraff	Teitl	Tudalen
	DIFFINIAD O CHWYTHU'R CHWIBAN	3
1.	DATGANIAD POLISI	3
2.	CYMHWYSEDD Y POLISI A'R WEITHDREFN	3
3.	NODAU'R POLISI	3
4.	CHWYTHU'R CHWIBAN A DATGELIAD GWYBODAETH	3-4
5.	DATGELIAD GWARCHODEDIG	4
6.	CHWYTHU'R CHWIBAN A PHOLISI'AU ERAILL Y COLEG	4-5
7.	I BWY I WNEUD DATGELIAD	5
8.	DATGELIAD DIENW	5
9.	Y BROSES YMCHWILIO	5
10.	Y BROSES APÊL	6
11.	DIOGELWCH WRTH WNEUD DATGANIAD A CHYFRINACHEDD	7
12.	CYHUDDIADAU DI-SAIL	7
13.	DATGELIAD I GYRFF ALLANOL	7
14.	ATEBOLRWYDD A MONITRO	7
15.	CYMORTH YCHWANEGOL I WEITHWYR	7-8
16.	YMWYBYDDIAETH A HYFFORDDIANT	8
17.	CYDRADDOLDEB	8
18.	DEDDF DIOGELU DATA	8
19.	DEDDF RHYDDID GWYBODAETH	8
20.	POLISI'AU A GWEITHDREFNAU CYSYLLTIEDIG Y COLEG	8
Atodiad 1	ENGHREIFFTIAU O GAMARFER A CHAMWEDDU	9
Atodiad 2	AT BWY DYLLID GWNEUD DATGELIAD?	11
Atodiad 3	MANYLION CYSYLLTU Â DEILIAD SWYDDI UWCH YN Y COLEG MANYLION CYSYLLTU YCHWANEGOL A CHYNGOR ALLANOL	12
Atodiad 4	COFNODI PRYDER A FYNEGWYD DRWY'R POLISI CHWYTHU'R CHWIBAN	13
Atodiad 5	CRYNODEB O'R CANFYDDIADAU A'R CANLYNIADAU	14

Diffiniad o Chwythu'r Chwiban

Gellir disgrifio chwythu'r chwiban fel gweithred unigolyn sy'n datgelu tystiolaeth o ddrwgweithredu camymddwyn, camymddwyn, gweithgarwch anfoesegol mewn sefydliadau cyhoeddus, preifat neu drydydd sector. Mae llygredd, twyll, bwlio, torri rheoliadau a rheolau iechyd a diogelwch, celu a gwahaniaethu yn weithgarwch cyffredin y tynnir sylw atynt gan chwythwyr chwiban.

1 Datganiad Polisi

- 1.1 Mae Coleg Cambria yn disgwyl i bawb y mae'r Polisi hwn yn berthnasol iddynt, ymddwyn gyda gonestrwydd a chywirdeb ac yn unol ag Ymddygiadau Coleg Cambria, ei God Ymddygiad a'r gwerthoedd a nodwyd gan y Pwyllgor Safonau mewn Bywyd Cyhoeddus.
- 1.2 Mae'r Coleg wedi ymrwymo i weithredu'n foesegol, dryloyw ac egwyddorol ac mae wedi mabwysiadu polisi a gweithdrefn Chwythu'r Chwiban sy'n cefnogi'r gwerthoedd hyn ac sy'n cadarnhau y bydd yn ymchwilio i bob datgeliad dilys am gamymddwyn neu ddrwgweithredu yn y ffordd gywir.
- 1.3 Mae'r Coleg yn cydnabod ei bod o fudd i bawb dan sylw bod ei ddiwylliant o natur agored yn annog unigolion i roi gwybod am unrhyw faterion sy'n creu pryder â sail dda iddo, a fydd yn y pen draw yn arwain at gynyddu hyder yn ymrwymiad y coleg i wella.

2 Ymarferoldeb y Polisi a'r Weithdrefn

- 2.1 Mae'r polisi a'r weithdrefn hon yn berthnasol i holl weithwyr y coleg, gan gynnwys:

- (a) myfyrwyr;
- (b) prentisiaid;
- (c) gweithwyr, gan gynnwys unrhyw weithwyr achlysurol; gweithwyr achlysurol sy'n gweithio gartref a gweithwyr isgcontractwyr; a
- (ch) gweithwyr asiantaeth sy'n gweithio i'r coleg a
- (d) cyn-weithwyr
- (dd) Aelodau Bwrdd Y Gorfforaeth

Bydd y Polisi yn cyfeirio at yr uchod fel *gweithwyr*.

- 2.2 Anogir Aelodau'r Cyhoedd i fynegi pryderon dilys am amheuan o ddrwgweithredu trwy eu mynegi i'r Swyddog Llywodraethu a Chlerc y Gorfforaeth.

Gweler Atodiad 2 a 3 - Canllawiau a Manylion Cysylltu

3 Nod y Polisi

Nod y Polisi hwn yw:

- (a) annog gweithwyr i fynegi pryderon dilys am amheuan o ddrwgweithredu cyn gynted ag y bo modd;
- (b) annog gweithwyr i fynegi pryderon hynny trwy weithdrefnau mewnol y Coleg;
- (c) hysbysu gweithwyr bod y gyfraith yn caniatáu iddynt fynegi pryderon fel hyn yn allanol a sut y gallant wneud hynny;
Nodyn 1: gall methu â mynegi pryder dan y weithdrefn hon arwain at golli statws gwarchoddedig datgeliad o dan y gyfraith. (gweler paragraff 5);
- (ch) rhoi sicrwydd i weithwyr y byddant yn gallu mynegi pryderon dilys heb ofn dial, hyd yn oed os canfyddir eu bod yn anghywir ;
- (d) nodi camau diogelu i weithwyr sy'n mynegi pryderon am gamarfer yn gysylltiedig â'r Coleg;
- (dd) cydbwysu'r angen i ganiatáu diwylliant o fod yn agored yn erbyn yr angen i ddiogelu gweithwyr eraill rhag cyhuddiadau neu honiadau maleisus heb sail dda iddynt;
- (e) gwella atebolrwydd a llywodraethu da, i gynyddu hyder yn ymrwymiad y Coleg i wella ansawdd;
- (f) atal y rheiny rhag ymgymryd â chamymarfer / drwgweithredu trwy gynyddu'r tebygolrwydd y byddant yn cael eu darganfod.

4 Chwythu'r Chwiban a Datgeliad Cymwys

- 4.1 Os bydd gweithiwr yn dod i wybod am wybodaeth, y maent yn rhesymol yn credu ei bod yn tueddu i ddangos un neu ragor o'r canlynol, mae'n rhaid iddynt ddefnyddio'r Polisi a'r Weithdrefn hon (Yn y Gyfraith, cyfeirir at y rhain fel Materion Achos Penodol):
 - (a) bod trosedd wedi'i gyflawni, yn cael ei gyflawni neu'n debygol o gael ei gyflawni;

- (b) bod unigolyn wedi methu, yn methu neu'n debygol o fethu â chydymffurfio ag unrhyw rwymedigaeth gyfreithiol y maent yn ddarostyngedig iddo;
- (c) bod aflwyddiant cyfiawnder wedi digwydd, yn digwydd, neu'n debygol o ddigwydd;
- (ch) bod iechyd neu ddiogelwch unrhyw unigolyn wedi bod mewn perygl, eu bod mewn perygl, neu'n debygol o fod mewn perygl;
- (d) bod yr amgylchedd, wedi cael ei ddifrodi, ei fod yn cael ei ddifrodi neu'n debygol o gael ei ddifrodi;
- (dd) bod gwybodaeth sy'n tueddu i ddangos unrhyw un o'r uchod, yn cael ei chelu'n yn fwriadol neu'n debygol o gael ei chelu.

Gweler Atodiad 1 - Enghreifftiau o Gamarfer a Chamwedd

- 4.2 Fodd bynnag, tynnir sylw at y ffaith, hyd yn oed os yw'r datgeliad yn ymwneud ag un o'r categorïau a nodwyd uchod, ni fydd yn ddatgeliad cymwys os yw'r gweithiwr sy'n ei wneud yn cyflawni trosedd trwy ei wneud.

Nodyn 2: Ni fydd datgeliad a ysgogir gan anonestrwydd, malais, neu gymhelliant sy'n gudd yn bennaf ac nad yw'n gysylltiedig ag amcanion y polisi, yn ddatgeliad a wnaed yn unol â'r polisi hwn.

5 Datgeliad Gwarchoddedig

- 5.1 Mae'r gyfraith yn amddiffyn gweithwyr sydd, oherwydd eu hymdeimlad o ddyletswydd gyhoeddus, am ddatgelu amheuaeth o gamarfer neu ddrwgweithredu. Mae'r gyfraith yn caniatáu i weithwyr fynegi'r hyn y mae'n ei ddiffinio fel datgeliad gwarchoddedig. Er mwyn bod yn ddatgeliad gwarchoddedig mae'n rhaid i'r datgeliad fod yn:
- (a) ymwneud â mater pwnc penodol (Gweler Adran 4); a'i fod
 - (b) hefyd yn cael ei wneud mewn modd priodol (Gweler Adran 6 isod); a
 - (c) bod y gweithiwr sy'n ei wneud yn credu'n rhesymol ei fod yn gwneud hynny hefyd er budd y cyhoedd; a'i fod:
 - (ch) yn cynnwys gwybodaeth ac nid dim ond honiadau o amheuo o gamarfer, er enghraifft, cyfleu gwybodaeth ffeithiol, a nodi'r sefyllfaoedd y dibynna'r gweithiwr arnynt, fel y'u rhestrir ym mharagraff 4.1.
- 5.2 Mae cred resymol yn ymwneud â chred y gweithiwr yng nghywirdeb y wybodaeth y mae ef / hi yn gwneud y datgeliad amdano. Canolbwyntir ar yr hyn roedd y gweithiwr dan sylw yn ei gredu / chredu, yn hytrach na'r hyn y gallai unrhyw un arall fod o bosibl yn ei gredu dan yr un amgylchiadau. Rhaid bod sail gadarn dros gred y gweithiwr. Ni fyddai sion, amheuo di-sail, honiadau heb eu cadarnhau, yn ddigonol.

6 Chwythu'r Chwiban a Pholisïau / Gweithdrefnau eraill y Coleg

Mae gwneud datgeliad o dan y polisi Chwythu'r Chwiban yn gweithredu er budd y cyhoedd. Felly, nid yw achwyniad personol na chwynion yn cael eu cynnwys yn benodol dan gyfraith chwythu'r chwiban. Petai angen hynny, byddant yn cael eu trin dan bolisïau priodol eraill.

- 6.1 Chwythu'r Chwiban a Chwyno: Yr unigolyn dan sylw sy'n cael ei drin yn wael ac sy'n chwilio am unioni'r cam sy'n gwneud cwyn neu achwyniad personol neu. Mae Pryder Cyhoeddus yn y Gwaith yn esbonio nad yw rhywun

"... sy'n chwythu'r chwiban fel arfer yn cael ei effeithio'n uniongyrchol gan y perygl neu'r anghyfreithlondeb yn bersonol. O ganlyniad i hynny, dim ond yn anaml iawn mae gan y sawl sy'n chwythu'r chwiban ddiddordeb personol yng nghanlyniad unrhyw ymchwiliad i'w pryder – dim ond ceisio rhybuddio eraill maent yn ceisio'i wneud ... Mae ef neu hi'n negesydd sy'n mynegi pryder fel bod eraill yn gallu mynd i'r afael ag ef. "

- 6.2 Chwythu'r Chwiban a Thwyll: Gweithredir y Cynllun Ymateb i Dwyll os yw datgeliad Chwythu'r Chwiban yn gysylltiedig â Thwyll.
- 6.3 Efallai bydd gweithwyr yn ansicr a yw'n briodol mynegi eu pryder dan y polisi hwn. Anogir unrhyw weithiwr sy'n cael ei hun yn y sefyllfa hon i ofyn i'r **Swyddog Llywodraethu a Chlerc y Gorfforaeth**, yn gyfrinachol am gyngor.
- (Gweler Atodiad 3 - Manylion Cysylltu)**

Nodyn 3: Y Gorfforaeth sy'n gyfrifol am y Swyddog Llywodraethu a'r Clerc, ac felly mae'r unigolyn yma'n annibynnol ar y rheolwyr.

- 6.4 Chwythu'r Chwiban a Diogelu / Atal: Dylai'r gweithwyr wybod hefyd y dylid gwneud unrhyw datgeliad sy'n ymwneud â diogelu plant neu oedolion diamddiffyn, neu faterion Atal, yn ddi-oed i un o'r tîm o staff a nodwyd yn y Coleg at y diben hwnnw, neu gallant fynd yn uniongyrchol at yr heddlu neu'r gwasanaethau cymdeithasol, dan y gweithdrefnau diogelu / Atal sydd gan y coleg. Byddai gan weithiwr sy'n gwneud datgeliad cyfiawn yr hawl i gael yr un sicrwydd amddiffyniad y byddai ef / hi yn ei gael o dan y weithdrefn hon. **Y Rheolwr Gwasanaethau Myfyrwyr** sydd â chyfrifoldeb cyffredinol am y meysydd hyn yn y coleg.

Gweler Atodiad 3 - Manylion Cysylltu

7 I bwy y dylid gwneud Datgeliad? (Gweler y canllawiau yn Atodiad 2)

Dylid gwneud y datgeliad i'r Swyddog Llywodraethu a Chlerc y Gorfforaeth, neu i Gadeirydd y Bwrdd, neu Gadeirydd y Pwyllgor Archwilio a Risg. **Gweler Atodiad 3 am ganllawiau cyn ymgymryd â'r broses gyswllt.**

Nodyn 4: Dylai'r unigolyn sy'n gwneud y datgeliad sicrhau eu bod wedi darllen Polisi Chwythu'r Chwiban y Coleg, ac wedyn yn ei gwneud hi'n glir o'r cychwyn maen nhw'n ystyried bod hwn yn ddatgeliad a ddiogelir o bosibl ac yn cyfeirio at Baragraff 5 o'r Polisi Chwythu'r Chwiban.

8 Datgeliad dienw

Caiff y gweithwyr eu hannog i ddweud pwy ydynt wrth wneud datgeliad. Os gwneir dadleniad dienw, ni fydd y Coleg yn gallu rhoi gwybod am ganlyniadau'r camau a weithredwyd ganddynt, i'r unigolyn a wnaeth y datgeliad. Mae gwneud datgeliad yn ddiennw yn golygu y bydd y Coleg yn cael anawsterau wrth ymchwilio i bryderon fel hyn. Mae'r Coleg yn cadw'r hawl i benderfynu a ddylid defnyddio'r weithdrefn hon ar gyfer datgeliad dienw ar ôl iddo ystyried y canlynol

- (a) difrifoldeb y materion a nodwyd yn y datgeliad;
- (b) hygyrdd y pryder; a
- (c) pha mor debygol yw hi y gellir cadarnhau'r pryder o ffynonellau y gellir eu cadarnhau.

9 Y Broses Ymchwilio

- 9.1 Bydd y Swyddog Llywodraethu a Chlerc y Gorfforaeth yn gallu cynghori a yw'r pryder o fewn cwrpas y Polisi Chwythu'r Chwiban neu a ddylid ymdrin ag ef trwy bolisiau / gweithdrefnau eraill y coleg.
- 9.2 Dylai'r gweithiwr sy'n gwneud y datgeliad ei gwneud hi'n glir ei fod ef / hi o'r farn ei fod o bosib yn ddatgeliad gwarchoddedig (Gweler Adran 5).
- 9.3 Nid oes angen i'r gweithiwr gofnodi unrhyw beth ar bapur yn ystod y camau cynnar ond cofnodir manylion y pryderon a fynegwyd mewn cyfarfod ond i ddechrau, ni fydd yn cynnwys cofnod o enw'r gweithiwr os gofynnir am hynny.

Gweler Atodiad 4 – Cofnodi Pryder a Fynegwyd

- 9.4 Os yw'r gweithiwr yn teimlo'n anesmwyth ynghylch mynegi pryder, yna caiff ef / hi ddod â rhywun y maent yn ymddiried ynddynt i unrhyw gyfarfod a drefnwyd i wrando ar eu pryderon..
- 9.5 Fel arfer, byddant yn derbyn copi o gofnodion cyfarfod dechreuol o fewn 5 niwrnod gwaith o gyfarfod dechreuol y gweithiwr.
- 9.6 Bydd y sawl a gofnododd y datgeliad, yna'n penderfynu a yw'n credu a oes digon o sylwedd neu deilyngdod yn y datgeliad ai peidio . Os ystyrir nad yw'r datgeliad yn teilyngu camau gweithredu ychwanegol, bydd yn rhoi gwybod am y rheswm / rhesymau dros y penderfyniad i'r gweithiwr yn ysgrifenedig, a dweud na fydd unrhyw gamau ychwanegol yn cael eu gweithredu dan y polisi a'r weithdrefn hon. Efallai bydd yn ystyried y canlynol wrth wneud y penderfyniad hwn:
 - (a) Os yw'r unigolyn y datgelwyd y wybodaeth iddo/iddynt yn fodlon nad oes gan weithiwr gred resymol bod amheuaeth o gamarfer; neu

- (b) Os yw'r mater eisoes yn destun achos cyfreithiol neu weithredu priodol gan gorff allanol; neu
- (c) Os yw'r mater eisoes yn cael ei drin dan weithdrefn briodol arall y coleg .

Nodyn 5: Bydd angen ymgynghori â'r Swyddog Llywodraethu a'r Clerc pryd hynny.

Gweler Atodiad 5 - Adolygiad / Canfyddiadau Canlyniadau Ymchwiliad

- 9.7 Pan fydd gweithiwr yn gwneud datgeliad sydd â digon o sylwedd ynddo neu ei fod yn cyfiawnhau camau pellach, gweithredir camau priodol (gan gynnwys gweithredu dan bolisiau neu weithdrefnau perthnasol eraill y coleg). Bydd y camau hyn yn gallu cynnwys:
- (a) ymchwiliad mewnol;
 - (b) cyfeirio at archwilwyr annibynnol y coleg; neu
 - (c) cyfeirio at gyrrff allanol perthnasol fel yr heddlu, ESTYN, y Gweithgor Iechyd a Diogelwch neu Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth.
- 9.8 Os yw'r pryderon o fewn cwmipas y gweithdrefnau hyn, bydd y Swyddog Llywodraethu a'r Clerc yn trefnu bod cyfarfod o bwyllgor Y Gorfforaeth o'r enw, y Pwyllgor Archwilio a Risg yn ystyried y mater. Fel arfer, cynhelir y cyfarfod hwn o fewn 10 niwrnod gwaith i'r cyfarfod cyntaf rhwng y gweithiwr dan sylw a'r unigolyn a gofnododd y datgeliad.
- 9.9 Bydd y Pwyllgor yn cyfarfod ac yn ystyried y pryder ac, os cytunir i wneud hynny, sut y dylid ymchwilio i'r mater ac a ddylai'r heddlu neu awdurdodau perthnasol eraill fod yn rhan o'r cynllun. Gellir gofyn am gyngor cyfreithiol pryd hynny.
- 9.10 Os yn briodol, byddai unrhyw ymchwiliad mewnol yn cael ei gynnal gan unigolyn y cytunwyd arno /arni gan y Pwyllgor Archwilio a Risg ac ni ddylai fod ganddo /ganddi unrhyw gysylltiad uniongyrchol â'r unigolyn y mae'r datgeliad yn ymwneud ag ef. Gallai'r ymchwilydd fod yn rheolwr yn y coleg neu'n ymchwilydd allanol a benodwyd gan y Pwyllgor.
- Nodyn 6 Canllawiau Cymdeithas y Colegau:** yn dibynnu ar ddirifoldeb y pryder a fynegwyd a gradd swydd y gweithiwr sy'n gwneud y datgeliad, byddai'n briodol i aelod o'r Bwrdd, NEU'r Swyddog Llywodraethu a Chlerc y Gorfforaeth NEU uwch reolwr, ymgymryd â'r ymchwiliad.
- 9.11 Bydd yr ymchwilydd yn cyflwyno ei ganfyddiadau i'r Pwyllgor Archwilio a Risg a fydd wedyn yn penderfynu pa gamau (os o gwbl) y dylid eu gweithredu. Gallai'r camau hyn gynnwys gweithredu polisiau eraill y Coleg, e.e. gweithdrefnau disgyblu.
- 9.12 Bydd y Pwyllgor yn rhoi gwybod am unrhyw bryderon / cwynion o'r fath a dderbyniwyd a'r argymhellion / argymhellion i'r Gorfforaeth.
- 9.13 Bydd unrhyw argymhellion ar gyfer gweithredu camau ychwanegol yn cael eu cyfeirio at Brif Swyddog Gweithredol neu Gadeirydd Corfforaeth y Coleg, fel sy'n briodol dan yr amgylchiadau. Bydd y sawl sy'n eu derbyn yn gweithredu pob cam o fewn eu pŵer i sicrhau bod yr argymhellion yn cael eu gweithredu oni bai bod rhesymau da dros beidio â gwneud hynny. Bydd gweithredu'r argymhellion yn cael ei fonitro gan y Pwyllgor Archwilio a Risg a byddant yn rhoi gwybod am hynny i'r Bwrdd Corfforaethol.
- 9.14 Fel arfer, bydd y Swyddog Llywodraethu a'r Clerc yn rhoi gwybod i'r gweithiwr a wnaeth y datgeliad am ganlyniad unrhyw gamau a weithredwyd dan y polisi a'r weithdrefn hon o fewn 20 diwrnod gwaith.
- 9.15 I sicrhau yr ymchwilir yn ddiymdroi i'r datgeliad, cytunir ar amserlen ar gyfer gwahanol gamau'r weithdrefn gyda'r gweithiwr dan sylw. Gwneir pob ymdrech i gadw at yr amserlen, ond dylai fod yn hyblyg ac yn ystyried bod angen gwahanol amserlenni ar gyfer gwahanol fathau o bryderon.
- 9.16 Dylai pob cyfathrebu gyda'r gweithiwr sy'n gwneud y datgeliad fod yn ysgrifenedig a'i anfon i gyfeiriad cartref y gweithiwr, yn hytrach na thrwy bost mewnol y Coleg. Os bydd rhaid estyn ymchwiliadau i'r pryder, dylai'r coleg roi'r wybodaeth ddiweddaraf ynglŷn â hynt yr ymchwiliad i'r gweithiwr dan sylw ac amcangyfrif pryd fydd yn cael ei gwblhau. Dylid gwneud pob ymdrech i sicrhau bod y gweithiwr yn cael gwybodaeth.

10 Y Broses Apêl

Os yw'r gweithiwr yn anfodlon gyda'r modd y cafodd ei gŵyn /chwyn ei drin, byddant yn cael cyngor ynglŷn â'r broses apêl gan y Swyddog Llywodraethu a'r Clerc..

11 Diogelwch Gweithwyr sy'n Gwneud Datganiad

11.1 Cyfrinachedd:

Bydd gweithwyr sy'n gwneud datgeliad dan y weithdrefn hon, yn gallu disgwyl y bydd y mater yn cael ei drin mewn modd cyfrinachol gan y coleg, a lle bo hynny'n berthnasol, ni fydd eu henwau'n cael eu datgelu i unrhyw un sy'n cael eu cysylltu â'r drwgweithredu, heb eu caniatâd cyn hynny..

11.2 Bydd y coleg yn gweithredu pob cam rhesymol i sicrhau na fydd unrhyw adroddiad argymhellion, na dogfennau perthnasol eraill, a fydd yn cael eu creu gan y coleg, yn enwi'r gweithiwr sy'n gwneud y datgeliad, oni bai:

- (a) fod y coleg wedi cael eu caniatâd ysgrifenedig i wneud hynny; neu
- (b) fod rheidrwydd cyfreithiol ar y coleg i wneud hynny: neu
- (c) i gael cyngor cyfreithiol.

11.3 . Os yw gweithiwr yn profi'n llwyddiannus ei bod/fod wedi gwneud datgeliad cymwys, dim ond y ddeddfwriaeth chwythu chwiban (sy'n diogelu rhag dioddef anfantais neu ddiswyddiad anghyfreithlon) fydd yn ei diogelu /ddiogelu os yw'r datgeliad yn cael ei wneud mewn ffordd a nodwyd gan y gyfraith.

11.4 Ni fydd gweithiwr yn dioddef diswyddiad nac unrhyw gamau niweidiol neu ei hepgor mewn unrhyw fodd (gan gynnwys pwysau anffurfiol neu unrhyw fath o erledigaeth) gan y Coleg am wneud datgeliad yn unol â'r Polisi a'r Weithdrefn hon. Yn yr un modd, pan fo gweithwyr yn cael eu bygwth, eu bwlio, neu roi pwysau arnynt neu eu herlid gan gydweithiwr am wneud datgeliad, bydd y coleg yn cymryd camau disgyblu yn erbyn y cydweithiwr dan sylw.

12 Cyhuddiadau Di-sail

Ond nid yw'r polisi a'r weithdrefn hon yn atal y coleg rhag dod â chymau disgyblu (hyd at, ac yn cynnwys diswyddiad) yn erbyn gweithiwr lle bo gan y Coleg sail i gredu y gwnaed datgeliad yn faleisus neu'n flinderus, neu ei fod wedi cael ei wneud y tu allan i'r Coleg heb sail resymol iddo.

13 Datgelu i Gyrrff Allanol

13.1 Gweithredwyd y Polisi hwn a'i weithdrefn hon i alluogi gweithwyr i wneud datgeliadau yn fewnol yn y Coleg. Mae gan weithiwr hawl i wneud datgeliad y tu allan i'r coleg os oes sail resymol dros wneud hynny ac yn unol â'r gyfraith.

13.2 Gall gweithwyr wneud datgeliad i gorff allanol priodol a nodir gan y gyfraith. Gellir gweld y rhestr hon o sefydliadau a chyrrff 'a nodwyd' mewn gwybodaeth ar wefan GOV.UK

13.3 Bydd gweithwyr yn gallu gwneud datgeliadau yn gyfrinachol i gyfreithiwr neu fargyfreithiwr gweithredol.

13.4 Os yw gweithwyr yn gofyn am gyngor y tu allan i'r coleg, mae'n rhaid iddynt fod yn ofalus nad ydynt yn torri unrhyw rwymedigaethau cyfrinachedd na gwneud niwed i enw da'r coleg wrth wneud hynny..

14 Atebolrwydd a Monitro

Cofnodir yr holl bryderon a fynegwyd dan y polisi a'r weithdrefn hon, gan gynnwys achosion lle nad yw'r coleg yn credu bod unrhyw achos i'w hateb ac felly na ddylid gweithredu unrhyw gamau, yn ogystal â'r pryderon hynny a gafodd eu cyfeirio i ymdrin â hwy drwy bolisiau eraill y coleg. Cyflwynir adroddiad sy'n cynnwys pob pryder a fynegwyd a chanlyniadau hynny i Fwrdd y Gorfforaeth drwy'r Pwyllgor Archwilio a Risg bob blwyddyn.

15 Cymorth Ychwanegol i Weithwyr

15.1 Ni fydd y Coleg yn goddef unrhyw aflonyddu nac erlid gweithwyr sy'n gwneud datgeliadau. Os yw gweithiwr, yn ystod unrhyw gam y weithdrefn hon, yn credu eu bod dan bwysau anffurfiol, bwlio neu aflonyddu oherwydd eu bod wedi gwneud datgeliad, dylent godi'r mater hwn, yn ysgrifenedig, gyda'r Prif Weithredwr neu Gadeirydd y Gorfforaeth fel y bo'n briodol.

- 15.2 Efallai y bydd gweithiwr sy'n gwneud datgeliad yn dymuno gofyn yn gyfrinachol am gyngor neu gymorth arall gan wasanaeth iechyd galwedigaethol y Coleg. Dylid cyfeirio unrhyw gais fel hyn am wasanaethau cynghori neu gymorth at y Swyddog Llywodraethu a'r Clerc, a fydd yn cysylltu â'r Adran Adnoddau Dynol. Byddai cais fel hyn yn cael ei wneud yn gyfrinachol.
- 15.3 Gall gweithwyr gysylltu â 'Public Public Concern at Work' hefyd, i gael cyngor cyfrinachol ar faterion datgelu a'r Llinell Gyngor ar Chwythu'r Chwiban.

Gweler Atodiad 3 – Manylion Cysylltu

16 Ymwybyddiaeth a Hyfforddi

Bydd yr Adran Adnoddau Dynol yn rhoi gwybod am y polisi hwn pan fydd gweithwyr yn dechrau gweithio i'r coleg. Mae'r polisi ar y fewnwyd hefyd neu bydd ar gael gan y Swyddog Llywodraethu a'r Clerc

Gweler Atodiad 3 – Manylion Cysylltu

17 Cydraddoldeb

Y nod felly yw darparu amgylchedd diogel lle caiff yr holl weithwyr eu trin yn deg ac yn gyfartal a chyda urddas a pharch. Mae'r Coleg yn cydnabod bod hyrwyddo cydraddoldeb a hawliau dynol yn ganolog i'w waith fel darparwr gofal iechyd ac fel cyflogwr. Aseswyd effaith y polisi a'r weithdrefn hon i sicrhau ei fod yn hyrwyddo cydraddoldeb a hawliau dynol.

18 Deddf Diogelu Data 2018

Mae'r holl ddogfennau a gynhyrchir o dan y polisi hwn sy'n ymwneud ag unigolion y gellir eu hadnabod, ii'w trin fel dogfennau cyfrinachol, yn unol â Pholisi Diogelu Data y Coleg a'r ddeddfwriaeth berthnasol i ddiogelu data.

19 Deddf Rhyddid Gwybodaeth 2000

Bydd y cofnodion a'r dogfennau hyn, ac eithrio'r rhai sy'n gysylltiedig â datgeliad, fel arfer yn cynnwys y rhai hynny sy'n gysylltiedig ag unigolion y gellir eu hadnabod sy'n deillio o gyd-destun personél neu ddatblygu staff.

20 Polisiâu / Gweithdrefnau / Codau a Deddfwriaeth Cysylltiedig

Polisi Gwrth-dwyll a'r Cynllun Ymateb i Dwyll

Polisi Gwrth-lwgrwobrwo
Cod Ymddygiad (Staff a Llywodraethwyr)
Polisi Cwynion
Gweithdrefn Ddisgyblu
Rheoliadau Ariannol
Gweithdrefn Achwyno
Polisi Diogelu ac Atal
Deddf Llwgrwobrwo 2010
Deddf Cyfathrebu 2003

Deddf Amddiffyn Data 2018 a'r Rheoliad Cyffredinol ar Ddiogelu Data (GDPR)
Deddf Difenwi 2013
Deddf Hawliau Cyflogaeth 1996
Deddf Menter a Diwygio Rheoleiddio 2013
Deddf Cydraddoldeb 2010
Deddf Rhyddid Gwybodaeth 2000
Deddf Hawliau Dynol 1998
Deddf Gwarchod rhag Aflonyddu 1997

Adolygu'r Polisi - Bydd y Polisi Chwythu'r Chwiban yn cael ei adolygu'n flynyddol.

Nodyn7: Cafodd y polisi hwn ei seilio ar dempled Canllawiau Chwythu'r Chwiban i Golegau gan Gymdeithas y Colegau. <https://www.aoc.co.uk/sites/default/files/Whistleblowing.pdf>

ENGHREIFFTIAU O GAMYMARFER/GAMYMDDWYN

Nid yw pryderon yn ymwneud ag ymddygiad annerbyniol neu faterion sy'n ymwneud â chwynion personol nac ymdrin â'r broses ddisgyblu o ran gweithwyr neu fyfyrwyr, **ond maent yn ymwneud â materion fel llwgrwobrwyo, twyll, camweinyddu, gweithgareddau anfoesegol neu weithredoedd o natur droseddol neu faterion Diogelu.** Mae rhestr o enghreifftiau manylach o faterion a fyddai'n dod o fewn cylch gorchwyl y polisi hwn i'w gweld isod. Ond, ni ddylid ystyried bod y rhestr hon yn gynhwysfawr.

Mae datgelu gwybodaeth sy'n ymwneud ag amheuaeth o gamdriniaeth neu beryglon sy'n ymwneud â rhedeg y Coleg neu weithgarwch sy'n gysylltiedig â gwaith gweithwyr, sy'n gallu cynnwys gwybodaeth sy'n ymwneud â:

- (a) gweithgaredd troseddol;
- (b) aflwyddiant cyfiawnder;
- (c) perygl i iechyd a diogelwch;
- (ch) niweidio'r amgylchedd;
- (d) methu â chydymffurfio ag unrhyw rwymedigaeth gyfreithiol neu ofynion rheoleiddiol;
- (dd) llwgrwobrwyo; a / neu dwyll;
- (e) camarfer gweinyddol (ariannol neu anariannol);
- (f) camymddwyn academiaidd neu broffesiynol (gan gynnwys, er enghraifft, torri hawliau eiddo deallusol neu fethiant cywirdeb mewn ymchwil);
- (ff) ymddygiad amhriodol neu anfoesegol;
- (g) datgelu gwybodaeth gyfrinachol heb awdurdod;
- (ng) atal neu gelu unrhyw un o'r materion uchod

1. CYFFREDINOL

Gallai'r rhain gynnwys sefyllfaoedd lle bydd:

- * aelod o staff yn rheolaidd yn peidio â dilyn gweithdrefnau sefydledig unrhyw un o bolisiau neu weithdrefnau'r Coleg;
- * gofyn i aelod o staff i weithredu mewn dull sy'n:
 - (a) anghyfreithlon, amhriodol neu'n anfoesol
 - (b) torri arferiad cyfansoddiadol neu god proffesiynol perthnasol
 - (c) fel arall yn anghyson â pholisiau a gweithdrefnau'r Coleg;
- * methiant i ymateb i fygythiad canfyddedig difrifol i iechyd a diogelwch;
- * cynnig neu dderbyn cymhelliad neu lwgrwobr gyda'r bwriad o ddylanwadu ar benderfyniad, polisi, cynllun neu drefniant prynu.

2. STAFF – MYFYRWYR

Gallai'r rhain gynnwys sefyllfaoedd lle bod:

- * aelod o staff yn cynorthwyo myfyriwr i gael gwybodaeth flaenorol am arholiadau allanol a mewnol:
 - (a) trwy roi gwybod i'r myfyriwr am y cynnwys, neu
 - (b) roi cyfleoedd i fyfyrwyr gael gwybodaeth flaenorol, neu
 - (c) adael i fyfyrwyr fanteisio ar gyfle anrhagweledig i ganfod y wybodaeth flaenorol honno
- * aelod o staff yn cymhell neu'n derbyn cymhelliad gan fyfyrwr er mwyn iddo gael graddau gwell mewn gwaith cwrs, aseiniadau ac arholiadau. Gallai hyn fod yn ariannol, mewn nwyddau neu'n rhywiol.

3. STAFF – CYFLOGWR

Gallai'r sefyllfaoedd hyn gynnwys achosion lle bydd:

- * aelod o staff yn manteisio ar ei safle a/neu ei fynediad at wybodaeth er mwyn ei alluogi i gystadlu â'r cyflogwr am gleientiaid neu i gystadlu â'r cyflogwr am gleientiaid yn y dyfodol:
- * aelod o staff yn cael elw nad yw'n cael ei ddatgelu yn dilyn:
 - (a) cyflawni gwasanaethau lle bo'r cyflogwr eisoes wedi rhoi cydnabyddiaeth, ffioedd, enillion, cyflog, tâl neu daliad arall;
 - (b) sicrhau cytundeb o unrhyw fath ar ran y coleg, p'un a yw sicrhau cytundebau yn rhan o ddyletswyddau arferol yr aelod o staff y coleg ai peidio;
 - (c) cyflwyno anfonebau, archebion, biliau ac ati, ffug, naill ai i Adran Cyllid y Coleg neu i gyflenwr nwyddau neu wasanaethau allanol;

- * aelod o staff sy'n defnyddio eiddo'r Coleg yn rheolaidd at ei ddibenion ei hun heb ganiatâd y rheolwyr;
- * aelod o staff sy'n bygwth neu'n ymddangos fel petai'n bygwth annibyniaeth llywodraethwr neu lywodraethwyr mewn unrhyw fodd.

4. CYFLOGWR– STAFF

Gallai'r rhain gynnwys sefyllfaoedd lle bydd:

- * aelod o staff â chyfrifoldeb rheolwr atebol yn rheolaidd yn anwybyddu neu'n methu delio'n briodol ag aelodau eraill o staff sy'n torri gweithdrefnau, polisiau a/neu god moesoldeb y Coleg;
- * aelod o staff â chyfrifoldeb rheolwr atebol neu gyfrifoldeb am amserlennu yn rheolaidd a heb gyfiawnhad yn mabwysiadu patrwm ymddygiad tuag at aelod o staff lle mae'r patrwm yn wahanol i weithdrefnau, polisiau neu gynlluniau'r Coleg o ran unrhyw faterion yn y rhestr ganlynol na ddylid ei hystyried yn rhestr gyflawn:
 - (a) trefnu hyfforddi neu ddatblygu staff neu hyfforddi neu ddatblygu staff penodol;
 - (b) lleihau llwyth gwaith dynodedig;
 - (c) rhannu dyletswyddau penodol at neu oddi ar aelod o staff yn ôl ei ddymuniad;
 - (ch) darparu adnoddau, a
 - (d) materion tebyg eraill.
- * aelod o dîm rheoli'r coleg yn methu ymateb yn ddigonol yn rheolaidd i bryderon dilys a godwyd gan weithwyr yn ddidwyll wrth fetu â chadw at y gweithdrefnau a nodwyd yng Ngweithdrefnau Cwyno'r Coleg.

AT BWY DYLLID GWNEUD DATGELIAD CHWYTHU'R CHWIBAN?

DATGELIAD GAN WEITHIWR	DATGELIAD GAN Y CYHOEDD
<p style="text-align: center;">Datgeliad i'w gyflwyno i'r Swyddog Llywodraethu a Chlerc y Gorfforaeth</p> <p style="text-align: center;">NEU</p> <p>Os oes rheswm gwirioneddol pam na all gweithiwr gyflwyno datgeliad i'r Swyddog Llywodraethu a Chlerc y Gorfforaeth</p> <p style="text-align: center;">Datgeliad i'w gyflwyno i un o'r canlynol</p> <p style="text-align: center;">Cadeirydd y Gorfforaeth</p> <p style="text-align: center;">NEU</p> <p style="text-align: center;">Cadeirydd y Pwyllgor Archwilio a Risg (Ewch i Atodiad 3 i gael y manylion cysylltu)</p> <p style="text-align: center;">OS yw'r datgeliad yn ymwneud â'r Gorfforaeth neu aelod o'r Gorfforaeth</p> <p style="text-align: center;">Datgeliad i'w gyflwyno i'r Swyddog Llywodraethu a Chlerc y Gorfforaeth</p> <p style="text-align: center;">NEU</p> <p style="text-align: center;">Archwilwyr Mewnol neu Allanol Llywodraeth Cymru (Ewch i Atodiad 3 i gael y manylion cysylltu)</p>	<p style="text-align: center;">Cyswllt: Swyddog Llywodraethu a Chlerc y Gorfforaeth</p> <p style="text-align: center;">NEU</p> <p style="text-align: center;">Gadeirydd y Gorfforaeth</p> <p style="text-align: center;">(Ewch i Atodiad 3 i gael y manylion cysylltu)</p>
<hr/> <p style="text-align: center;">SYLWER</p> <p style="text-align: center;"><u>GELLIR CYMRYD CYNGOR ANNIBYNNOL GAN:</u></p> <p style="text-align: center;">Public Concern at Work</p> <p>Elusen gofrestredig sy'n darparu rhagor o gyfarwyddiadau, cymorth ac arweiniad mewn perthynas â chwythu'r chwiban.</p> <p>3RD Floor, Bank Chambers 6, 10 Borough High Street, London SE1 9QQ</p> <p style="text-align: center;">www.pcaw.co.uk</p> <p style="text-align: center;">Llinell Gymorth Chwythu'r Chwiban</p> <p style="text-align: center;">020 7404 6609</p> <p style="text-align: center;">http://www.pcaw.org.uk</p> <p style="text-align: center;">Siaradwch â'ch Undeb</p>	

MANYLION CYSYLLTU**Swyddog Llywodraethu a Chlerc y Gorfforaeth**

Miss Bethan Lloyd-Jones
 Coleg Cambria Safle Iâl
 Ffordd Parc y Gelli, Wrecsam LL12 7AB
 E-bost: bethan.lloyd-jones@cambria.ac.uk
 Ffôn: 01978 26 7599

**Rheolwraig Gwasanaethau Myfyrwyr
(gyda chyfrifoldeb am DDIOGELU ac ATAL)**

Mrs Karen Senior
 Coleg Cambria, Safle Glannau Dyfrdwy, Cei Connah CH5 4BR
 E-bost: karen.senior@cambria.ac.uk
 Ffôn: 01978 26 7069

Cadeirydd y Gorfforaeth

Mr John Clutton
 d/o Coleg Cambria Safle Iâl
 Ffordd Parc y Gelli, Wrecsam LL12 7AB

Cadeirydd Pwyllgor Archwilio a Risg

Mrs Marjorie Thomson
 d/o Coleg Cambria Safle Iâl
 Ffordd Parc y Gelli, Wrecsam LL12 7AB

Archwilwyr Mewnol Coleg Cambria

KPMG LLP UK
 Manylion Cysylltu i'w cael gan y Swyddog
 Llywodraethu a Chlerc y Gorfforaeth

Archwilwyr Allanol Coleg Cambria

RSM LLP Audit UK
 Manylion Cysylltu i'w cael gan y Swyddog
 Llywodraethu a Chlerc y Gorfforaeth

Llywodraeth Cymru

Prif Archwilydd
 Tŷ'r Afon
 Ffordd Bedwas, Bedwas
 Caerffili CH83 8WT
 01443 663732

DEILIAID SWYDDI UWCH YN Y COLEG YW:**Y Prif Weithredwr**

Mr David Jones OBE
 Coleg Cambria Safle Iâl
 Ffordd Parc y Gelli
 Wrecsam LL12 7AB
 E-bost: David.jones@cambria.ac.uk
 Ffôn: 01978 26 7100

**Prif Swyddog Gweithredol
a Dirprwy Brif Weithredwr**

Mr Steve Jackson
 Coleg Cambria, Safle Glannau Dyfrdwy,
 Cei Connah CH5 4BR
 E-bost: Steve.jackson@cambria.ac.uk
 Ffôn: 01978 26 7004

Pennaeth

Mrs Sue Price
 Coleg Cambria Safle Iâl
 Ffordd Parc y Gelli
 Wrecsam LL12 7AB
 E-bost: sue.price1@cambria.ac.uk
 Ffôn: 01978 26 7200

CYNGOR ANNIBYNNOL AR GAEL GAN:**Public Concern at Work**

Elusen gofrestredig sy'n darparu rhagor o
 gyfeiriad, cefnogaeth ac arweiniad mewn
 perthynas â chwythu'r chwiban. 3RD Floor, Bank
 Chambers 6, 10 Borough High Street, London
 SE1 9QQ
www.pcaw.co.uk

Llinell Gymorth Chwythu'r Chwiban

020 7404 6609
<http://www.pcaw.org.uk>

Siaradwch â'ch Undeb

FFURFLEN 1: Cofnodi datgeliad a gyflwynwyd dan y Polisi Chwythu'r Chwiban

1	Pryder a Gyflwynwyd gan y gweithiwr:	Enw:	
		Swydd:	
		Cyfadran:	
		Manylion Cysylltu:	
		Ffôn:	
		E-bost:	
	Cyfeiriad Cartref:		
	Cod Post		
1.1	Rhodddwyd Copi o Bolisi Chwythu'r Chwiban y Coleg i'r gweithiwr	DO ☐	NADDO ☐
1.2	A yw'r gweithiwr yn ystyried fod y pryder a gyflwynwyd yn ddatgeliad a ddiogelir? (Paragraff 5 o Bolisi Chwythu'r Chwiban)	YDI ☐	NAC YDI ☐
2	Cyflwynwyd y Pryder i: (Gweler Atodiad 2)	Enw:	
		Swydd:	
		Cyfadran:	
		Ffôn:	
		E-bost:	
3	Cydweithiwr/Ffrind yn gwmpeini	Enw:	
		Swydd:	
		Cyfadran:	
		Ffôn:	
		E-bost:	
4	Cais Cyfrinachedd (Gweler Paragraff 11)	OES ☐	NAC OES ☐
5	Pryderon sy'n Cyfrif fel Chwythu'r Chwiban, rhowch ☐ fel sy'n briodol		rhowch ☐ fel sy'n briodol
	(a) bod trosedd wedi'i chyflawni, yn cael ei chyflawni neu'n debygol o gael ei chyflawni e.e. twyll, lladrad neu lygredd;		
	(b) bod unigolyn wedi methu, yn methu neu'n debygol o fethu â chydymffurfio ag unrhyw rwymedigaeth gyfreithiol y mae'n ddarostyngedig iddo;		
	(c) bod aflwyddiant cyfiawnder wedi digwydd, yn digwydd, neu'n debygol o ddigwydd;		
	(ch) bod iechyd neu ddiogelwch unrhyw unigolyn wedi bod mewn perygl, mewn perygl, neu'n debygol o fod mewn perygl;		
	(d) bod yr amgylchedd, wedi cael ei ddifrodi, yn cael ei ddifrodi neu'n debygol o gael ei niweidio;		
	(dd) bod y wybodaeth sy'n tueddu i ddangos unrhyw un o'r uchod, yn cael ei chelu'n fwriadol neu'n debygol o gael ei chelu.		
6	Manylion am y Pryderon a Godwyd (Parhewch Dros y Dudalen os oes angen)		
7	TYSTIOLAETH I Gefnogi'r pryder (Parhewch Dros y Dudalen os oes angen)		
8	Sut Caiff y Mater ei Drin? (rhowch ☐ fel y bo'n briodol)	Adolygiad Anffurfiol ☐	Ymchwiliad ☐
9	Adroddwyd y Pryder i	Enw:	
		Swydd:	
		Cyfadran:	
		Manylion Cysylltu	
		Ffôn:	
	E-bost:		
10	Unrhyw sylw arall gan unigolyn sy'n cyflwyno'r pryder NEU'r unigolyn sy'n rheoli'r drafodaeth		

FFURFLEN 2: Datgeliad a gyflwynwyd dan Chwythu'r Chwiban: Crynodeb o'r Adolygiad a / neu'r Canfyddiadau a Chanlyniad yr Ymchwiliad

1	Pryder a gyflwynwyd gan:	Enw:
		Swydd:
2	Adolygiad anffurfiol gan:	Enw:
	A / NEU	Swydd:
3	Ymchwiliad a gynhaliwyd gan:	Enw:
		Swydd:
4	Crynodeb o Ganfyddiadau'r Adolygiad / Ymchwiliad (parhewch dros y dudalen os oes angen)	
5	Canlyniad: UNAI	Camau a weithredwyd (parhewch dros y dudalen os oes angen)
	NEU	Ni weithredwyd camau (parhewch dros y dudalen os oes angen)
6	Cam Gweithredu Ychwanegol (os yw'n briodol) e.e. rhoi gwybod am y mater i Lywodraeth Cynulliad Cymru	

Llofnod: Dyddiad:

Enw a Swydd:

Sylwer. Ar ôl ei chwblhau, dylid cadw'r ffurflen hon mewn ffeil achos